

L'Assemblea de Parlamentaris: el repte català

Amb el plantejament de la crisi militar, la Lliga encapçala el moviment de renovació. Era l'ofensiva definitiva dels regionalistes per fer efectiu el seu programa regeneracionista.

Una vegada plantejada la crisi militar —que, com acabem de veure, havia comportat una autèntica crisi política— la Lliga va encapçalar el moviment de renovació, que també pretenia situar el Govern entre les cordes per forçar-lo a acceptar una reforma constitucional. De fet, era l'ofensiva definitiva dels regionalistes per fer efectiu el seu programa regeneracionis-

ta elaborat amb motiu de la constitució de la Lliga el 1901.

Des d'aquesta data, encara en plena convulsió motivada per la crisi de 1898, el nacionalisme català de dreta s'havia plantejat una acció política que passava, en primera instància, per assolir l'hegemonia política a Catalunya, però també per la influència en la vida política espanyola i per la reforma d'un sistema polític que tots els regeneracionistes havien acusat de ser el responsable de tots els mals.

Els regionalistes catalans —encapçalats per un Enric Prat de la Riba que representava l'home de la “Catalunya endins” i per un Francesc Cambó que encarnava la política de la “Catalunya enfora”— des de la formació de la Lliga havien practicat una política pragmàtica que sovint subordinava els principis teòrics o doctrinaris a l'acció i que intercalava el pacte amb els partits dinàstics —liberal o conservador— amb la reivindicació nacionalista. Al mateix temps, progressivament, la Lliga havia anat moderant els seus posicionaments polítics i socials, sobretot després de la Setmana Tràgica de 1909, quan, obertament compromesa amb la repressió governamental, s'havia resituat de manera definitiva en unes posicions conservadores i reaccionàries, i havia intensificat la col·laboració amb els partits dinàstics.

Producte d'aquesta nova actitud havia aconseguit uns èxits indiscutibles, com ara la instauració de la Mancomunitat de Catalunya, l'any 1914. Però el seu projecte de “regenerar” Espanya, no l'havia abandonat en cap cas, i en un moment en què a la crisi militar s'havia afegit una crisi política i es preparava també una crisi social de magnituds considerables, va decidir potenciar un moviment de “reforma” que clarament pretenia evitar una revolució.

L'Assemblea de Parlamentaris del 5 de juliol. Ja en els darrers dies del govern de García Prieto, en concret el dia 8 de juny, Raimon d'Abadal i Francesc Cambó li havien enviat un telegrama en què reflectien la profunda preocupació política que sentien pels esdeveniments que se succeïen. No

dubtaven a acusar de la situació del país un sistema polític en què “els governs ocupen el poder per la sola voluntat de la corona, convertida de fet en únic poder sobre el qual pesa tremenda responsabilitat”, sense que el Parlament sigui convocat ni que el país tingui cap mena de satisfacció per les ànsies de renovació. Al mateix temps advocaven per una renovació de les formes de govern i per un parlamentarisme veritablement democràtic. A aquestes altures era evident que el sistema polític espanyol era una simple ficció democràtica, que no gaudia de la més mínima credibilitat. Una vegada constituït el nou Govern Dato, la Lliga va donar a conèixer uns acords, en els quals protestava pel fet que la crisi de govern s’hagués resolt d’esquena al Parlament —que era tancat des del 26 de febrer—, s’afirmava en l’eficàcia de les solucions autonomistes i anunciava una intensa campanya de propaganda dins i fora de Catalunya “a favor de les solucions autonomistes i de la dignificació de la vida pública espanyola”. També anunciava la publicació immediata d’un manifest adreçat al país.

Certament, el dia 14 de juny, els diputats i senadors de la Lliga donaren a conèixer al país un contundent manifest, que esdevindria el darrer escrit de Prat de la Riba —aquest, greument malalt, morí l’1 d’agost—. El manifest era una crítica molt dura a la situació política que vivia el país, sobretot després de l’acció militar, recorria a crítiques històriques —com les que feien referència a la ficció parlamentària en què descansava el sistema— i feia una referència explícita a la gravetat de la crisi: “Mai havia viscut Espanya, des de la restauració ençà, un moment semblant a l’actual.” Preconitzava, com a solució, la constitució d’un estat federatiu —“on els pobles ibèrics tindrien l’ambient de fraternitat, d’intimitat amorosa que forma les grans unitats indivisibles”—, i, finalment, instava a la reobertura del Parlament perquè els partits poguessin exigir responsabilitats. Era el punt de partida de l’Assemblea de Parlamentaris del mes de juliol, ja que dos dies després Felip Rodés va anunciar una reunió de diputats i senadors cata-

lans de tots els grups polítics, que precediria a una altra de tot Espanya. No cal dir que l’anunci d’aquesta iniciativa no va ser gens ben rebut pel Govern, ja que el dia 25 de juny va suspendre les garanties constitucionals i va restablir la censura de premsa.

Però l’1 de juliol, Raimon d’Abadal va enviar als diputats i senadors catalans una convocatòria oficial per assistir a una reunió el dia 5 de juliol al Saló de l’Ajuntament de Barcelona. D’Abadal va decidir per unanimitat donar suport a l’Assemblea, i va oferir, al Saló, tots els elements que fossin imprescindibles. A més, destinà 5.000 pessetes per a despeses. D’aquesta manera, a les 17.15 h començà l’Assemblea de Parlamentaris catalans, que va reunir 20 senadors i 39 diputats catalans, d’un total de 60 parlamentaris, més els senadors vitalicis i palatins. Hi havia representats des dels monàrquics liberals fins als republicans lerroxistes, passant pels reformistes i la Lliga. Foren nomenats tres presidents —Raimon d’Abadal, pels regionalistes; el marquès de Marianao, pels monàrquics liberals, i Ermengol Giner de los Ríos, republicà radical—, i immediatament es va passar a discutir la resolució que havien presentat Cambó, Lerroux, Roig i Bergadà, Llosas, Zulueta, Nougués i Sedó. Aquesta resolució representava les posicions polítiques i les sensibilitats més diverses, i recollia l’estat d’opinió d’un sector molt ampli de la classe política catalana. Un cop assenyalada la “gravetat i transcendència dels moments actuals”, convingut “que és voluntat general de Catalunya l’obtenció d’un règim d’ampla autonomia” i que “és de gran conveniència per a Espanya transformar l’organització de l’estat”, es plantejava l’acord següent: “Demanar al Govern la immediata reunió de les Corts, perquè aquestes, en funcions de Constituents, deliberin i resolguin en l’organització de l’estat i l’autonomia dels municipis i donin solució immediata al problema militar i als que les circumstàncies actuals plantegin amb urgència inapel·lable, per a la vida econòmica d’Espanya.” El segon acord es referia a comunicar l’anterior decisió al Govern i, en cas que no s’obtingués la reunió de

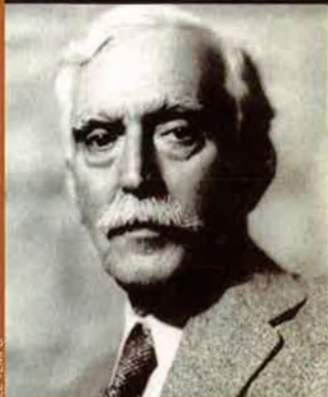
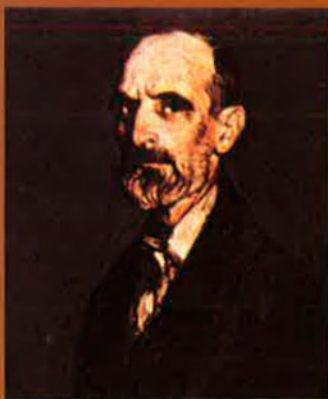

Enric Prat de la Riba era el representant de la “Catalunya endins”. A la imatge de sota, reunit amb els consellers de la Mancomunitat de Catalunya i els parlamentaris catalans (Prat és el quart per l’esquerra de la filera de baix).

A la pàgina anterior, un instant de l’Assemblea de Parlamentaris catalans esdevinguda el 5 de juliol de 1917, a la sala del consistori nou de l’Ajuntament de Barcelona.

Dalt, Alejandro Lerroux. A sota, Francesc Cambó i Francesc Macià. Tots tres polítics van ser alguns dels destacats participants en l'Assemblea catalana.

Corts, convidaven tots els senadors i diputats espanyols a una Assemblea extraoficial que se celebraria el dia 19 de juliol.

Presentada la proposició es va obrir un torn de paraules i, entre altres, parlaren Cambó i Lerroux. Segons publicava l'*Anuari de Catalunya* de 1917, la intervenció de Cambó se sintetitzava en les següents paraules: "Ai dels pobles on, després dels fets com els del primer de juny, tot segueix igual... La història ens podrà perdonar que ens equivoquem; però no ens podria perdonar que no féssim res." Lerroux va fer esment especial a l'autonomia dels municipis, en un discurs que va fer dir a *La Veu de Catalunya*, l'òrgan de la Lliga, l'endemà mateix, segons el qual "cal reconèixer en el parlament de Lerroux la visió més elevada que mai hagi tingut d'una necessària reconstitució espanyola". Finalment, la proposició fou votada favorablement per 46 dels parlamentaris presents. Poc abans havien abandonat la reunió 13 parlamentaris conservadors, que n'havien presentat una altra de molt tèbia i contemporitzadora, mentre que Francesc Macià, que també n'havia presentat una de pròpia, finalment la va retirar.

L'Impacte. L'endemà i durant els dies següents els resultats de l'Assemblea catalana van merèixer un ampli ressò i una aprovació quasi unànime de gairebé tota la premsa, tant de dins com de fora de Catalunya. Un diari com *El Mercantil Valencià* publicava un article el dia 8 de juliol amb el títol "De Catalunya viene la luz", on es destacava la importància de l'Assemblea catalana. Però era evident que ara la pilota estava en el terrat del Govern i era també molt evident que Dato no estava disposat a convocar Corts ni a portar a terme cap revisió constitucional en profunditat. El dia 7 de juliol el president de govern va rebre els tres presidents de l'Assemblea que li lliuraren les conclusions. Aquest es va limitar a prendre'n nota i a comprometre's que ho portaria al Consell. Però de la reunió del Govern del mateix dia 7 va sortir una negativa rotunda per resposta. Sobre la petició de reobrir el Parlament, el Govern dei-

xava prou clar que aquesta decisió no més pertocava a ell, i en cap cas a "personas que ni gobiernan, ni dirigen, ni tienen la misión constitucional de hacerlo, cualquiera que sea su número y calidad". Quant a la convocatòria d'una futura Assemblea per al dia 19 de juliol, el Govern també era prou explícit: va declarar la futura Assemblea com "un acto verdaderamente sedicioso, definido y castigado en diversos artículos del Código Penal".

Les posicions, doncs, van quedar molt clares des de quasi l'endemà mateix de l'Assemblea del dia 5, i cadascuna de les parts tenia poc més de deu dies per intentar portar a terme amb efectivitat els seus objectius. El Govern estava disposat a fer fracassar per tots els mitjans l'anunciada Assemblea, evitant que els parlamentaris espanyols se sumessin a la iniciativa dels catalans, i, a més, va mostrar clarament la disposició que tenia per evitar-ne la reunió. D'entrada, va aplicar mesures repressives. A partir del mateix dia 5 les garanties constitucionals tornaven a ser suspeses, i a més es va restablir una rigorosa censura de premsa. Al mateix temps es va fer circular el rumor, profusament estès a través de pamflets i fulls volants, que a Catalunya es preparava un moviment separatista destinat a instaurar una república federal que, en combinació amb els governs europeus de l'Entente, faria entrar Espanya a la guerra europea, en el bàndol dels aliats. Aquest i cap altre seria el sentit del pacte establert entre Cambó i Lerroux. L'espantall de separatisme, tan utilitzat pels governs espanyols des del segle XIX, tornava a servir ara al govern de Dato d'argument per intentar fer fracassar el moviment regeneracionista encapçalat des de Catalunya. La presència republicana equivalia, en la perspectiva dels conservadors espanyols, a impulsar un procés revolucionari.

Cambó, però, que llavors s'havia convertit ja en el màxim promotor de la iniciativa, no es va deixar acoquinar. D'una banda, va intentar contrarestar les mesures governamentals, posant en circulació un seguit de fulls clandestins, que pretenien obviar la censura de premsa, i on s'exposaven, per activa i

per passiva, els objectius que hom perseguia, que no tenien res a veure ni amb una sedició separatista ni amb un moviment republicà. I, d'altra banda, va redoblar els seus esforços per convèncer el conjunt de parlamentaris espanyols de participar en l'Assemblea del dia 19. Amb aquest propòsit va intentar convèncer els partits dinàstics espanyols, contraris a Dato, perquè se sumessin a la reunió. Però ni els liberals ni els conservadors, partidaris d'Antoni Maura, en qui confiava Cambó, en van confirmar la participació. I van romanre al marge del moviment. De fet, només les esquerres espanyoles —reformistes, republicans i socialistes— n'havien garantit la assistència.

Al mateix temps, Cambó es va posar en contacte amb les Junttes Militars de Defensa. Per bé que les antipaties entre el catalanisme i l'exèrcit eren recíproques i, en aquesta etapa històrica, dataven del 1905, Cambó pensava que la coincidència de les propostes de regeneració política que feien uns i altres podia menar a una mútua col·laboració. Per carta al coronel Benito Márquez, l'home fort de les Junttes, escrita el dia 10 de juliol, Cambó havia intentat foragitar els temors "separatistes" que els militars sempre veien en un moviment impulsat pels catalanistes. Entre altres coses Cambó deia a Márquez que "*Cataluna no es ni puede ser independiente. La separación material sería la muerte de Cataluña, pues, por ley fatal de gravedad, una Cataluña independiente pasaría a ser muy pronto un departamento francés*". Però a desgrat de tot, els militars no es van voler comprometre. Una carta que es va donar a conèixer el dia 14 de juliol, suposadament escrita per un general i adreçada als companys de la guarnició de Barcelona, sol·licitava suport al Govern, davant les maniobres del "club de separatistes" que només servien els interessos d'una nació veïna.

Dos dies més tard, les Junttes donaren a conèixer la seva posició, en una nota oficiosa, en la qual declaraven el seu ferm propòsit de "*permanecer alejados de las luchas políticas y obedecer los mandatos del Gobierno legalmente constituido*".

L'Assemblea del dia 19 de juliol.

A desgrat d'aquests fracassos, ni Cambó ni els parlamentaris catalans es van fer enrere. Segons estava previst, la reunió es faria el dia 19 de juliol. Dato, que no havia renunciat a avortar-la, va enviar a Barcelona importants forces de l'exèrcit i de la Guàrdia Civil, amb la convicció que tot es reduïa a "una senzilla qüestió de Guàrdia Civil", i fins i tot es van veure al port de Barcelona el creuer Reina Regente i el torpeder número 15. En les darreres vint-i-quatre hores, la ciutat havia viscut un estat d'agitació inèdit. I, en arribar el matí del dia 19, Barcelona donava la sensació d'una ciutat ocupada. Com assenyala l'*Anuari de Catalunya*, "per places, cantonades i travessies no es veien sinó policies i civils de peu i de cavall. La policia havia estat armada amb terceroles. De tropes, no se'n veien. Totes estaven aquarterades, les armes a punt, les cartutxeres plenes, a disposició de sortir al carrer al primer avís". La plaça de Sant Jaume també s'havia ocupada i els edificis públics, els palaus de la Generalitat i de l'Ajuntament també havien estat convenientment presos per la força pública.

Però els parlamentaris havien ideat una estratègia que, al cap i a la fi, els sortiria prou bé: una senyora anònima havia anat a encarregar un dinar de casament per a setanta comensals al restaurant del Parc de la Ciutadella. Una vegada dinats, els parlamentaris, en grups i en automòbils, s'anirien desplaçant a l'anomenat Palau del Governador de la mateixa Ciutadella, seu del Comitè Executiu de l'Exposició d'Indústries Elèctriques. Aquí era on tindria lloc l'Assemblea. Només la comissió que s'havia ocupat de la qüestió del local sabia el lloc exacte on es faria la reunió. L'ordre del dia s'havia adoptat al matí, en una reunió que va tenir lloc a casa del dirigent regionalista Bertran i Musitu. Finalment, hi van assistir 68 parlamentaris i se n'hi adheriren 10 més. Dels catalans, mancaren 6 senadors d'un total de 16 i 10 diputats d'un total de 44. La resta eren representants de les esquerres espanyoles. Raimon d'Abadal, el primer dels presidents de l'Assemblea, va rebre els parlamentaris amb les següents paraules: "Senyors se-

A desgrat dels fracassos, ni Cambó ni els parlamentaris catalans es van fer enrere. Segons estava previst, la reunió es faria el dia 19 de juliol. Dato, que no havia renunciat a avortar-la, va enviar a Barcelona importants forces de l'exèrcit i de la Guàrdia Civil, amb la convicció que tot es reduïa a "una senzilla qüestió de Guàrdia Civil", i fins i tot es van veure al port de Barcelona el creuer Reina Regente i el torpeder número 15

Capçalera de Solidaridad Obrera, òrgan de la CNT. A la dreta, sàtira sobre l'oportunisme polític de Francesc Cambó.

Si bé és veritat que els homes de la Lliga pretenien regenerar l'estat i adequar-lo a les seves necessitats i les seves conviccions autonomistes eren sinceres-, en realitat amb l'Assemblea de Parlamentaris intentaven posar remei a una situació que a aquelles altures de l'any es presentava com a clarament revolucionària

nadors i diputats: queda constituïda l'Assemblea.”

Immediatament, una comissió formada pels diferents grups polítics —Melquíades Álvarez, Francesc Cambó, Ermengol Giner de los Ríos, Pablo Iglesias, Alejandro Lerroux, Felip Rodés, Josep Roig i Bergadà i Josep Zulueta— van donar a conèixer una proposició en què s'adoptaven, com a acords més importants, la necessitat de convocar unes Corts Constituents, que havien de ser convocades per un govern que encarnés i representés la voluntat sobirana del país. Aquestes Corts havien de deliberar sobre els problemes plantejats. Al mateix temps hom distribuïa els membres de l'Assemblea en comissions que estudiessin una reforma constitucional, les qüestions de defensa, ensenyament i justícia, i els problemes socials i polítics. I finalment es decidia donar publicitat als acords adoptats. A més, sembla que entre els parlamentaris que van assistir a Barcelona s'havia adoptat el compromís que en cap cas ningú no acceptaria carteres ministerials en un govern que no estigués disposat a convocar Corts Constituents, i al mateix temps s'estipulava que en aquest govern hi havia de figurar Melquíades Álvarez, en representació de reformistes, republicans i socialistes.

L'Assemblea es va acabar en el moment en què els parlamentaris foren descoberts per la policia. Davant la negativa dels reunits de complir l'ordre de dissolució que els havia donat l'inspector Bravo Portillo, va ser el mateix governador civil en persona, Leopoldo Matos, el que, després d'uns moments de gran tensió, decidí dissoldre l'As-

semblea. Simbòlicament, va detenir un per un tots els parlamentaris, posant-los la mà a sobre. Però a mesura que anaven sortint de l'edifici, eren posats en llibertat un per un, sense que passés res més ni es produís la temuda revolució anunciada pel Govern.

De fet, no podia ser altrament. En la pràctica l'objectiu dels homes de la Lliga era molt lluny de propiciar cap mena de moviment revolucionari. I fins i tot sembla que havien donat garanties al Govern que evitarien qualsevol tipus d'aldarull i disturbis el dia 19. Perquè, si bé és veritat que els homes de la Lliga pretenien regenerar l'estat i adequar-lo a les seves necessitats —i les seves conviccions autonomistes eren sinceres—, en realitat amb l'Assemblea de Parlamentaris intentaven posar remei a una situació que —a aquestes altures d'any— es presentava com a clarament revolucionària. La mateixa *Solidaridad Obrera*, l'òrgan de la CNT, havia afirmat el dia 6 juliol, l'endemà de la reunió dels parlamentaris catalans, que l'acció d'aquests era “*el àncora a que se agarra la burguesia ante la tragedia en perspectiva para contener la avalancha popular*”. I el mateix Cambó, al final d'any, va afirmar que la finalitat de l'Assemblea era evitar el camí de la revolució. Evidentment no es tractava, per tant, de fer cap revolució, sinó de tot al contrari, evitar-la, per bé que en el seu intent els homes de la Lliga havien d'enfrontar-se amb la ceguesa dels polítics espanyols. I és que la situació social semblava ja prou madura perquè es manifestés en qualsevol moment.

Pelai Pagès